

ბიზნესში სახელმწიფოს ჩარევის თეორიისა და პრაქტიკის შესახებ

ევროპული ინტეგრაცია და
სამართლებლო
ეკონომიკისა და ბიზნესის
აქტუალური პრობლემები
გლობალიზაციის
თანამედროვე პირობებში

*საერთაშორისო სამეცნიერო-
პრაქტიკული კონფერენცია*

თეორია, მეთოდოლოგია,
სისტემური პრობლემები

იაშა მისხია

ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი,
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის კათედრის ხელმძღვანელი,
საქართველოს ეკონომიკურ მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდენტი

რუსუდან მაისურაძე

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის დოქტორანტი

საკვანძო სიტყვები:

ბიზნესი, სახელმწიფო, გლობალიზაცია

დღეისათვის მსოფლიოს თითქმის ყველა ქვეყანაში საბაზრო ეკონომიკა მიჩნეულია მეურნეობის მართვისა და რეგულირების ყველაზე ეფექტიან მოდელად. უკეთესი ჯერ-ჯერობით კაცობრიობამ ვერ გამოიგონა. უახლეს ისტორიაში კარგადაა ცნობილი ეკონომიკის მართვის ხელოვნური, დირექტიული ანუ იგივე ადმინისტრაციულ-განკარგულებითი მოდელი, რომელმაც სოციალისტური სისტემის პირობებში მკაფიოდ გამოავლინა თავისი არაეფექტიანობა და მას სამართლიანად ჩაენაცვალა ბუნებრივი, თავისუფალი საბაზრო მოდელი. თუმცა, ეს უკანასკნელი მისი მრავალი დადებითი მხარეების მიუხედავად, სრულად ვერ უზრუნველყოფს ეკონომიკური და სოციალური პროცესების წარმატებულ რეგულირებას მთელი საზოგადოებისა და თითოეული მოქალაქის ინტერესების შესაბამისად. მისი ყველაზე დიდი ნაკლოვანება მდგომარეობს იმაში, რომ იგი ვერ ახდენს გარანტირებული სამუშაო ადგილების შექმნას, შემოსავლების სამართლიან გადანაწილებას, გარემოს დაცვას და, რაც ყველაზე

მთავარია, მას არა აქვს სოციალური მიმართულება, იგი ვერ იცავს ღარიბი და შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე მოსახლეობის ფენას. გარდა ამისა, ეკონომიკის საბაზრო მოდელი, რომელიც ეფუძნება კერძო საკუთრებას, არ არის დაინტერესებული თავისი კაპიტალი მიმართოს ისეთ დაბალმომგებიან დარგებში, რომელთა ფუნქციონირება საზოგადოებისათვის სასიცოცხლოდ აუცილებელია. ამიტომაც ეს საქმე სახელმწიფომ უნდა აიღოს საკუთარ თავზე. უფრო მეტიც, სახელმწიფო იძულებულია გარკვეულწილად ჩაერიოს კერძო მენარმეობაში იმის გამო, რომ ეს უკანასკნელი არის საბიუჯეტო შემოსავლების მთავარი წყარო, რომელთა მეშვეობით სახელმწიფო ახდენს ქვეყნის ეროვნული უსაფრთხოებისა და მართლწესრიგის დაცვას, პენსიების და შემწეობების გაცემას და სხვა პოლიტიკური, ეკონომიკური და სოციალური ფუნქციების შესრულებას. ბაზარი, რაც არ უნდა ცივილური იყოს იგი, მაინც არ არის სტაბილური და იგი არც თუ იშვიათად ტურბულენტურ მდგომარეობაში აღმოჩნდება

სამეცნიერო-პრაქტიკული ჟურნალი

სხვადასხვა ეგზოგენური და ენდოგენური ნეგატიური ფაქტორების (პოლიტიკური კრიზისები, ომები, მინისძვრები, წყალდიდობები და სხვა) ზემოქმედების შედეგად, რაც ინვესტორებს ეკონომიკურ კრიზისებს, უმუშევრობის დონის ზრდას, ინფლაციურ პროცესებს, წარმოების დაცემას და სხვა ნეგატიურ მოვლენებს. ასეთ ვითარებაში კიდევ უფრო იზრდება სახელმწიფოს როლი ეკონომიკის რეგულირებაში, რადგან მხოლოდ სახელმწიფოა ის ორგანო, რომელსაც სხვადასხვა ადმინისტრაციული, ეკონომიკური და ფინანსური ბერკეტების გამოყენებით შეუძლია წარმოქმნილი ქასური მდგომარეობის დაბალანსება.

ამრიგად, შეიძლება ითქვას, რომ თანამედროვე გლობალიზაციის პირობებში მსოფლიოს ყველა ქვეყანაში სახელმწიფოს მუდმივად უნევს ეკონომიკის დაბალანსების მიმართულებით საქმიანობა და სამეურნეო საქმიანობაში მისი ჩარევის დონე დამოკიდებულია ბაზრის ქცევაზე, ქვეყანაში შექმნილ მაკროეკონომიკურ წონასწორობაზე და სხვა მრავალ ფაქტორზე. შექმნილი ეკონომიკური ვითარებიდან გამომდინარე სახელმწიფო ზრდის ან ამცირებს ეკონომიკაში მისი ჩარევის დონეს. თუმცა, ეკონომიკის სახელმწიფო რეგულირების შესახებ საუკუნეების უკან დაწყებული თეორიული დისკუსია კვლავ გრძელდება. ახლა საუბარი არა იმდენად იმაზეა, ჩაერიოს თუ არა სახელმწიფო ეკონომიკაში, არამედ იმაზე – რამდენად, რა დოზით უნდა ჩაერიოს იგი მასში. ცნობილია, რომ შუა საუკუნეების დასასრულს მერკანტილისტები მხარს უჭერდნენ ეკონომიკაში სახელმწიფოს აქტიურ ჩარევას ექსპორტის წახალისებისა და იმპორტის შეზღუდვის გზით. შემდგომ ა. სმითი საფუძველს უყრის საბაზრო ძალების თავისუფალი თამაშის თეორიას, ბიზნესის დამოუკიდებლობის კონცეფციას, თუმცა იგი არ უარყოფს სახელმწიფოს როლს ადამიანის სიცოცხლისა და საკუთრების დაცვის სფეროში, აგრეთვე ეკონომიკის იმ სფეროებში სადაც მწარმეს დამოუკიდებლად არ შეუძლია ქვეყნისათვის სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი ეკონომიკური საქმიანობის ეფექტიანად წარმართვა. ა. სმითის თეორიის თანახმად ეკონომიკური განვითარების მამოძრავებელი ძალაა თავისუფალი მწარმის კერძო ინტერესების რეალიზაცია, რითაც მიიღწევა როგორც მისი პირადი, ასევე მთელი საზოგადოების კეთილ-

დღეობის ამაღლება [სმითი 1938]. მაგრამ გასული საუკუნის 30-იან წლებში ჯ. კეინზმა უარყო კლასიკოსთა თეორია ეკონომიკაში სახელმწიფოს როლის შესახებ. კერძოდ, მისი თეორიის თანახმად სახელმწიფო უნდა ჩაერიოს ეკონომიკაში, რადგანაც თავისუფალ ბაზარს არა აქვს სათანადო ბერკეტები საჭიროების შემთხვევაში ეკონომიკის კრიზისიდან გამოსაყვანად. სახელმწიფოს კი შეუძლია ბაზარზე ზემოქმედება მოთხოვნის გაზრდის კუთხით მოქნილი ფულად-საკრედიტო პოლიტიკის გატარებით, აგრეთვე საფინანსო-საბიუჯეტო პოლიტიკის გამოყენებით [კეინზი 1995]. კეინზის მოდელმა საკმაოდ კარგად იმუშავა ომისშემდგომ პერიოდში 70-იან წლებამდე, რაც ძირითადად გამოხატებოდა ეკონომიკის ციკლური რყევადობის შემცირებაში, თუმცა, შემდგომ თავი იჩინა შეუსაბამობამ სახელმწიფოებრივი რეგულირების შესაძლებლობებსა და ობიექტურ ეკონომიკურ პირობებს შორის, შენედა ეკონომიკური ზრდის ტემპები და შემცირდა სახელმწიფოს მიერ ეროვნული შემოსავლის გადანაწილების შესაძლებლობა, დაიწყო ინფლაციური პროცესები და დღის წესრიგში დადგა ეკონომიკის სახელმწიფო რეგულირების სისტემის კარდინალურად გარდაქმნის ამოცანა. ამის პასუხად შეიქმნა რეგულირების ახალი ნეოკონსერვატიული თეორია, რაც გულისხმობდა უარის თქმას ეკონომიკაზე მოთხოვნის რეგულირებით ზემოქმედებაზე და მის ნაცვლად მიწოდებაზე ზემოქმედებისათვის ირიბი ბერკეტების გამოყენებას. მიწოდების ეკონომიკის თეორიის თანახმად საჭიროა დაგროვების კლასიკური მექანიზმის შექმნა და კერძო მწარმეობის სრული თავისუფლების უზრუნველყოფა. აქ ეკონომიკური ზრდის ფუნქციას წარმოადგენს კაპიტალის დაგროვება, რომელიც თავის მხრივ ფორმირდება მოგების კაპიტალიზაციისა და ნასესხები სახსრებისაგან. მოკლედ რომ ვთქვათ, ნეოკლასიკური თეორიის შესაბამისად სახელმწიფომ უნდა უზრუნველყოს კაპიტალის დაგროვებისა და შრომის მწარმოებლობის ზრდისათვის საჭირო პირობების შექმნა. აღნიშნულის განხორციელებაში ყველაზე მნიშვნელოვანი დაბრკოლებებია მაღალი გადასახადები და ინფლაცია, რადგან პირველი ზღუდავს კაპიტალდაბანდებების ზრდას, ხოლო მეორე აძვირებს კრედიტის სახით მოზიდულ სახსრებს. ასეთი ვითარების დასარეგულირებლად

საჭირო ხდება სახელმწიფოს მხრიდან ანტი-ინფლაციური ღონისძიებების გატარება, რაც, უპირველეს ყოვლისა, გამოიხატება მენარმეებისადმი საგადასახადო შეღავათების განვევაში. თუმცა, გადასახადების შემცირება ნეგატიურად აისახება ბიუჯეტის შემოსავლებში, ზრდის მის დეფიციტს და ბუნებრივია რისკის ქვეშ აყენებს სტაბილური ფასების შენარჩუნებას. აღნიშნულიდან გამომდინარე დღის წესრიგში დგება სახელმწიფო ხარჯების შემცირება, მოთხოვნის შესანარჩუნებლად ბიუჯეტის გამოყენებაზე უარის თქმა. ასეთ ვითარებაში შეიზღუდება სახელმწიფო ფართომასშტაბიანი სოციალური პროგრამების განხორციელება. გამოსავალი უნდა ვეძებოთ დერეგულირების პოლიტიკაში, რაც გულისხმობს ფასების და ხელფასების რეგლამენტირების ლიკვიდაციას, კანონების ლიბერალიზაციას, სამუშაო ძალის ბაზრის შექმნას და ა. შ. ამრიგად, სახელმწიფოს ნეოკონსერვატიული მოდელი პირდაპირ თუ არა, ირიბად მაინც ერევა ეკონომიკაში, მაგრამ ქვეყნის ეკონომიკურ განვითარებაში მთავარ ძალას მაინც ბაზარი წარმოადგენს.

მკვლევარებს შორის დღეისათვის დისკუსიის საგნად გამოდის ეკონომიკის რეგულირების ორი თეორია – მონეტარული [Фридмен 2002] და კეინზიანური [კეინზი 1995]. აქედან პირველი გულისხმობს ეკონომიკის გათავისუფლებას სახელმწიფოს ჩარევისაგან, გადასახადებისა და სახელმწიფო ხარჯების შემცირებას, ხოლო მეორე თეორიის თანახმად ბაზარს არ შეუძლია ეკონომიკური პრობლემების გადაჭრა, რის გამოც აუცილებელია სახელმწიფოს ჩარევა, მაგრამ ძირითადად ირიბი მეთოდების გამოყენებით. სწორედ ეს უკანასკნელი გზა გამოიარა საქართველომ მას შემდეგ, რაც აღიდგინა სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობა და დაიწყო საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლა.

დღეისათვის საქართველოს ეკონომიკის ლიბერალიზაციის მაღალი დონე აღიარებულია მრავალ ავტორიტეტულ საერთაშორისო საფინანსო-ეკონომიკურ ინსტიტუტებში და ქვეყნის შიგნითაც, თუ არ მივიღებთ მხედველობაში ოპოზიციურ პოლიტიკურ დაჯგუფებებს, რომლებიც ამომრჩეველთა მოზიდვის მიზნით ცნობიერად ამახინჯებენ რეალობას. პირდაპირ უნდა ითქვას, რომ ეკონომიკური თეორიები თეორიებად რჩება, ხოლო პრაქტიკულად მსოფლიო

ეკონომიკა ყოველთვის არ მიყვება თეორიას. საუბარია იმაზე, რომ დღეისათვის მსოფლიოს ყველა ქვეყანაში სახელმწიფო პირდაპირ ან ირიბად ერევა ეკონომიკაში. იგი აკონტროლებს და არეგულირებს ეკონომიკურ ზრდას, შეიმუშავებს ეკონომიკური ზრდის სტრატეგიას და სამოქმედო პროგრამას, ადგენს ბიზნესის თავისუფლებისა და პასუხისმგებლობის კრიტერიუმებს, ხელს უწყობს დასაქმების პრობლემის დარეგულირებას, ეხმარება ღარიბებს და პენსიონერებს, უზრუნველყოფს სახელმწიფოსა და ეკონომიკის ნორმალურ ფუნქციონირებას. განვითარებადი და გარდამავალი ეკონომიკის ქვეყნებში სახელმწიფოს ჩარევა ეკონომიკაში გაცილებით უფრო ღრმა და მრავალნახნაგოვანია, იგი გამოირჩევა თავისებურებით [Абалкин 1997, Папава 1993, ჭითანავა 1999], რაც გამონვეულია იმ ეკონომიკური რეფორმებით, რომელთა გატარება აუცილებელია ცივილური საბაზრო ურთიერთობათა დასამკვიდრებლად. ცნობილია, რომ ნებისმიერი სარეფორმო ეკონომიკური გადაწყვეტილება მიიღება მთავრობის მიერ, რაც ნიშნავს სახელმწიფოს პირდაპირ ჩარევას ეკონომიკასა და ბიზნესში. ცნობილი დებულება იმის შესახებ, რომ ბაზარი თვითრეგულირებადია და მასში სახელმწიფო არ უნდა ჩაერიოს კატეგორიულად მიუღებელია გარდამავალი ეკონომიკის ქვეყნებისათვის. ამიტომაც, ფაქტობრივად, ამ ტიპის ქვეყნებში სახელმწიფო ატარებს უწყვეტ რეფორმებს ეკონომიკაში პირდაპირი და ირიბი ჩარევის გზით, რაც, ჩვენი აზრით, არც უნდა გახდეს თეორიული დისკუსიის საგანი.

საქართველოში საბაზრო ურთიერთობების დამკვიდრებას მუდამ თან ახლდა და დღესაც თან ახლავს სახელმწიფოს აქტიური ჩარევა ეკონომიკასა და ბიზნესში. ეს, უპირველეს ყოვლისა, განპირობებულია იმით, რომ ქვეყანა გადადიოდა გეგმიური ეკონომიკიდან საბაზრო ეკონომიკაზე. მიუხედავად იმისა, რომ საბაზრო ურთიერთობებზე გარდამავალი პროცესი შეიძლება ჩაითვალოს დამთავრებულად [პაპავა 2015], დღეისათვის მაინც დგას ეკონომიკაში სახელმწიფოს ჩარევის აუცილებლობა, თუმცა, წინანდელთან შედარებით უფრო მცირე დოზით. ეკონომიკაში სახელმწიფოს ჩარევისა და რეფორმების გატარების ხარისხის კრიტერიუმით შეიძლება გამოიყოს ოთხი ერთმანეთისაგან განსხვავებული ეტაპი.

სამეცნიერო-პრაქტიკული ჟურნალი

პირველი ეტაპი მოიცავს საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენიდან ქვეყნის კონსტიტუციის მიღებამდე პერიოდს (1991-1995 წწ.). ამ ეტაპზე მრავალი ეგზოგენური და ენდოგენური ნეგატიური ფაქტორებისა და პირობების ზემოქმედების შედეგად ეკონომიკის დაცემის საპასუხოდ სახელმწიფო იძულებული იყო შესაძლებლობის ფარგლებში პირდაპირ ჩარეულიყო ეკონომიკის რეგულირებაში. შექმნილი მძიმე ეკონომიკური კრიზისიდან გამოსვლის მიზნით, სახელმწიფომ მართვის ადგილობრივ ორგანოებს აუკრძალა ნებისმიერი სახის სესხის აღება ბანკებისაგან. ეროვნულმა ბანკმა დაიწყო ქვეყნის საბანკო სისტემის კონტროლი და დაანესა მასზე ზედამხედველობა. სახელმწიფო საბიუჯეტო სახსრები თავმოყრილ იქნა ეროვნულ ბანკში. გაძლიერდა რეგულირებადი ფასების ადმინისტრირება, არსებითად გაიზარდა ტარიფი ელექტროენერგიაზე. დაიწყო საცხოვრებელი ბინებისა და სასოფლო-სამეურნეო მიწების უფასო პრივატიზაცია და სხვა. მიუხედავად ამისა, შეიძლება ითქვას, რომ რეფორმების ეს ეტაპი წარუმატებელი აღმოჩნდა. ყოველივე ეს იყო სახელმწიფოს მხრიდან პირდაპირი ჩარევა ეკონომიკაში, თუმცა მათ არსებითი ხასიათის ეკონომიკური შედეგები არ მოჰყოლია იმის გამო, რომ ქვეყნის ინსტიტუციონალური და სამართლებრივი გარემო არ პასუხობდა სანაზრო ურთიერთობათა მოთხოვნებს [მესხია 2015, Meskhia 2013].

მეორე ეტაპზე (1995-2003 წლები) ეკონომიკასა და ბიზნესში სახელმწიფოს ჩარევა შედარებით ირიბ ხასიათს ატარებდა, რაც გამოიხატებოდა ბიზნესისათვის ხელსაყრელი მაკროეკონომიკური, სამართლებრივი და ტექნოლოგიური გარემოს შექმნაში. საერთაშორისო სავალუტო ფონდის და მსოფლიო ბანკის კრედიტების დახმარებით მოითოკა ჰიპერინფლაცია, შემოიღეს ახალი ფულადი ერთეული (ლარი), გატარდა უფრო გააზრებული მაკროეკონომიკური პოლიტიკა. სახელმწიფო ხარჯები მნიშვნელოვნად შეიკვცა, გამარტივდა საგადასახადო სისტემა, მოიხსნა რიგი შეზღუდვები უცხოური ინვესტიციების შემოდინებაზე და საგარეო-სავაჭრო ოპერაციებზე. გათავისუფლად ფასები მარცვლეულზე და პურპროდუქტებზე, მიღებულ იქნა კანონი კომერციული ბანკების, დაბეგვრისა და მინის

შესახებ, დაჩქარდა მცირე და საშუალო საწარმოების პრივატიზაციის პროცესი, ვაჭრობა გახდა უფრო ლიბერალური, განხორციელდა სხვა სოციალურ-ეკონომიკური ხასიათის რეფორმები, რის შედეგადაც დაიწყო ეკონომიკის თანდათანობით ზრდისა და ქვეყნის კრიზისული სიტუაციიდან გამოყვანის პროცესი. თუმცა სახელმწიფომ ვერ შეძლო ეკონომიკის უზრუნველყოფა ფინანსური რესურსებით, დასაქმების ზრდა და მოსახლეობის ცხოვრების დონის არსებითად ამაღლება [Meskhia 2013].

ეკონომიკური რეფორმების მესამე ეტაპი მოიცავს 2004-2012 წლებს, როცა ეკონომიკის ლიბერალიზაციის გაღრმავებას თან ახლდა ეკონომიკაში სახელმწიფოს აქტიური, უხეში, კანონსაწინააღმდეგო ჩარევა, რაც გამოიხატებოდა, ერთი მხრივ, ეკონომიკური განვითარების ტემპების ზრდაში, ხოლო, მეორე მხრივ, კერძო საკუთრებისა და ადამიანის უფლებების შეზღუდვაში. შეიძლება ითქვას, რომ ამ ეტაპზე სახელმწიფო ეკონომიკისადმი მხარდაჭერის პარალელურად ახდენდა მასში ნეგატიური, ძალისმიერი კუთხით ჩარევას, რაც გახდა შემდგომში ქვეყნის პოლიტიკური სისტემის ტრანსფორმაციის საფუძველი [Meskhia 2014].

ეკონომიკური რეფორმების მეოთხე ეტაპი, სათავეს იღებს 2012 წლის მიწურულიდან და გრძელდება დღემდე. ამ ეტაპზე ბიზნესი გათავისუფლდა პარტიულ-პოლიტიკური წნეხისაგან, მნიშვნელოვნად შემცირდა ეკონომიკასა და ბიზნესში ძალადობრივი ჩარევა, სახელმწიფომ გააქტიურა საქმიანობა ბიზნესისადმი პირდაპირი მხარდაჭერის მიმართულებით, განსაკუთრებით აგრარულ და ტურისტულ სფეროებში (სოფლის მეურნეობის განვითარების ფონდის შექმნა, ვაუჩერების დარიგება, კოოპერაციის შესახებ კანონის მიღება, შეღავათიანი აგროკრედიტის სამდონიანი პროგრამა, სუბსიდირება, აგროდაზღვევა, პროექტი „წარმოე საქართველოში“ და სხვა), საგადასახადო კოდექსში ცვლილებების შეტანა (ჯარიმების შემცირება, დაუბეგრავი მინიმუმის შემოღება, მუბუქი საგადასახადო ამნისტიის გატარება და სხვა). უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ ამ ეტაპზე სახელმწიფოს მხრიდან ეკონომიკაში არა თუ ჩარევამ, არამედ სათანადო დონეზე ჩაურევლობამ დიდი ზიანი მიაყენა ქვეყნის ეკონომიკას და მოსახლეობას. საუბარია ქართული ვალუტის

გაცვლითი კურსის გაუფასურებაზე, რომელიც გამოწვეული იყო ეგზოგენური და ენდოგენური ფაქტორების გავლენით. თუმცა ქვეყნის არასწორმა შიდა სავალუტო პოლიტიკამ კიდევ უფრო გააღრმავა სავალუტო კრიზისი. ამის ერთ-ერთი მიზეზი სწორედ საჭირო მომენტში სახელმწიფოს ეკონომიკაში სათანადო დონეზე ჩაურევლობა უნდა მივიჩნიოთ.

დღევანდელი ეკონომიკური საქმიანობის პრაქტიკა მკაფიოდ გვიჩვენებს სახელმწიფოს აქტიურ ჩარევას საქართველოს ეკონომიკაში, განსაკუთრებით მცირე და საშუალო ბიზნესისადმი პირდაპირი მხარდაჭერის კუთხით. ჩვენი აზრით, აქ საჭიროა გარკვეული ზომიერება და გრძელვადიანი პერსპექტივის გათვალისწინება. ბიზნესში სახელმწიფოს აქტიური ჩარევა (სახელმწიფოებრივი მხარდაჭერა) მიზანშეწონილია კრიტიკული, ფორსმაჟორული სიტუაციების დროს, როდესაც ადგილი აქვს ბუნებრივ სტიქიურ და სხვა ადამიანისაგან დამოუკიდებელ მოვლენებს, რომელიც მოსახლეობის ყველა ფენას ეხება. მაგრამ სახელმწიფო სახსრებით ფერმერებისათვის სასოფლო-სამეურნეო ინსტრუმენტების შექმნა, ხვნა-თესვის ორგანიზება და სხვა ამ სახის დახმარებების ყოველწლიურად აღმოჩენა განურჩევლად ბენეფიციარის სოციალური მდგომარეობისა, ერთი მხრივ, მძიმე ტვირთად აწვებს სახელმწიფო ბიუჯეტს, რომლის არც თუ მცირე ნაწილი საგარეო და საშინაო სესხებით ივსება, ხოლო, მეორე მხრივ, მრავალჯერად ასეთი დახმარებები იწვევს ად-

ამიანის მენარმეობრივი სტიმულების დაქვეითებას და გადაყავს იგი სახელმწიფოს მხრიდან სისტემატური დახმარების მოლოდინის რეჟიმში. ჩვენი აზრით, საწყის ეტაპზე ასეთი პრეფერენციები შეიძლება გამართლებული იყო, თუმცა ხანგრძლივი ვადით მისი შენარჩუნება არაა მიზანშეწონილი და ამ მიმართულებით სახელმწიფომ უნდა შეცვალოს ეკონომიკური პოლიტიკა [Meskhia 2015].

ამრიგად, შეიძლება დავასკვნათ, რომ გარდამავალ ეტაპზე სახელმწიფო საქართველოს ეკონომიკაში მეტ-ნაკლებად ერეოდა და სრულიად სამართლიანადაც. ეკონომიკის ტალღისებრი განვითარების ცალკეულ ეტაპებზე შეინიშნებოდა სახელმწიფოს მხრიდან ეკონომიკაში ჩარევისაგან თავის შეკავებაც, რამაც ნეგატიური გავლენა იქონია ქვეყნის ეკონომიკურ განვითარებაზე და მოსახლეობის ცხოვრების დონეზე. ვიდრე ქვეყანაში არ ჩამოყალიბდება განვითარებული საბაზრო ეკონომიკა, კვლავაც იქნება სახელმწიფოს ეკონომიკაში პირდაპირი და ირიბი მეთოდებით ჩარევის აუცილებლობა. დღევანდელი ეროვნული ეკონომიკა, რომელიც გლობალური პროცესების გავლენის ქვეშაა, მეტწილ შემთხვევაში არ "ემორჩილება" კლასიკური ეკონომიკური თეორიების მოთხოვნებს. ეს რეალობაა და ამას ადასტურებს როგორც მსოფლიოს განვითარებული, ისე განვითარებადი ქვეყნების თანამედროვე ეკონომიკური პოლიტიკა და პრაქტიკა.

ბამოყენებული ლიტერატურა:

1. სმიტი, ადამ. (1938). გამოკვლევა ხალხთა სიმდიდრის ბუნებისა და მიზეზების შესახებ. სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბილისი.
2. კეინზი, ჯ. (1995). დასაქმების, პროცენტისა და ფულის ზოგადი თეორია, ქუთაისი.
3. Фридмен, М. (2002). Основы монетаризма. М.
4. Абалкин, Л. (1997). Роль государства в становлении и регулировании рыночной экономики, "Вопросы экономики", N 6.
5. Папава, В. (1993). Роль государства в современной экономической системе, „Вопросы экономики“, N 11.
6. ჭითანავა, ნ. (1999). გარდამავალი პერიოდის სოციალურ-ეკონომიკური პრობლემები (ეკონომიკის სახელმწიფოებრივი რეგულირება), თბილისი.
7. პაპავა, ვ. (2015). საქართველოს ეკონომიკა. რეფორმები და ფსევდორეფორმები, თბილისი.
8. მესხია, ი. (2015). სოციალურ-ეკონომიკური რეფორმები საქართველოში: რეალობა და გამოწვევები, საქართველოს ეკონომიკურ მეცნიერებათა აკადემია, შრომები, ტომი 12, თბილისი.
9. Meskhia, I. (2013). Political instability and economic turbulence in Georgia, "Economics and Business", №5.
10. Месхия, Я. (2014). Сильные и слабые стороны экономических реформ в посткоммунистической Грузии, Ж., "The Caucasus", №2.
11. Meskhia, I. (2015). Peculiarities of Economical Reform in Post Soviet Georgia: Challenges and Prognosis, journal "The Caucasus", April-June.

Government Intervention in Business Theory and Practice

Iasha Meskhia

Doctor of Economic Sciences,
Professor Ivane Javakhishvili Tbilisi state University
Head of the Department of International Business,
President of the Academy of Economic Sciences of Georgia

Rusudan Maisuradze

Doctoral student Ivane Javakhishvili Tbilisi state University

Key words:

GOVERNMENT INTERVENTION, BUSINESS, THEORY, PRACTICE

Summary

The work analyzes the theory and practice discussion issues of Government intervention in economy and business. Reasoned that at all times and in every country the various levels of state interference in the economy is different. In developed market economy the state intervenes indirectly, while in developing and crisis economy with direct and indirect methods. it analyses Georgian market economy in transition of state interference in business forms and methods. The conclusion is made that the the country's undulations development of economy makes necessary to actively support the business, but it should not have a systematic character.